

Vorbereiding bij natuurfotografie (Bart Heirweg - www.bartheirweg.com)

Zoals bij vele vormen van fotografie vragen ook natuur- en landschapsfotografie de nodige voorbereiding. Vaak zijn de meest indrukwekkende foto's geen toevalstreffers, maar het resultaat van een grondige en doordachte voorbereiding zowel vooraf als op locatie. Hoe zorgvuldiger deze voorbereiding gebeurt, hoe groter de kans op succes.

Een goede natuurfotograaf moet niet alleen een goede weerman zijn, maar tevens ook een goede bioloog. Een macro of wildlife fotograaf kent het één en ander van fauna en flora, weet waar hij bepaalde soorten moet vinden en kan het gedrag van dieren goed voorspellen en daarop anticiperen. Een landschapsfotograaf kent dan weer zijn locaties; hij weet hoe het licht valt en welke landschappen werken onder bepaalde omstandigheden en welke niet; wanneer deze het best tot hun recht komen en waar je de meeste kans maakt om bepaalde landschappen aan te treffen. Er valt er dus heel wat over natuurfotografie te leren, en dat gebeurt niet alleen bij het fotograferen, maar vooral ook tijdens de voorbereiding.

Nikon D800E, 14mm, f/22, 1/5 s, ISO-100, blend van twee beelden

Om de zonsopgang boven Derwentwater in het Lake District te fotograferen was ik nog in het donker met de zaklamp de top van Cattbells aan het beklimmen. Vooraf was ik de route gaan verkennen en had deze compositie uitgezocht. Ik kende daardoor niet alleen de route, maar verloor ook geen tijd met het zoeken naar de geschikte compositie.

Praktische aanpak

Een idee

Elke foto start met een idee. Om gericht te werk te gaan moet je immers toch een beeld hebben van de foto die je wilt maken. Het fotograferen van een mistig plattelandszicht of een boslandschap vraagt immers een compleet andere aanpak dan het fotograferen van een indrukwekkende zonsondergang aan de kust of een Blauwborst die vanaf z'n zangpost in het riet zijn territorium verdedigt. Weten wat je wilt fotograferen is dus essentieel: zo vermijd je doelloos rond te wandelen op zoek naar een foto die op dat moment of op die locatie misschien niet mogelijk is.

Gewapend met een idee verken je vervolgens de locatie op zoek naar potentiële foto's. Dat gebeurt bij voorkeur te voet omdat je dan meer ziet en de omgeving beter kan "voelen en smaken". Bij grotere gebieden is dat natuurlijk niet altijd mogelijk: dan kan je gebruik maken van de fiets of wagen. Tijdens de voorbereiding probeer je nieuwe landschappen en hoekjes te ontdekken; je leert het gebied kennen en ontdekt wat werkt en wat niet. Je gaat op zoek naar bloemrijke biotopen die allerlei insecten aantrekken of probeert te achterhalen waar bepaalde vogelsoorten voorkomen, waar ze fourageren en hoe je onopvallend een schuiltent kan plaatsen.

Vorbereiding is doorgaans iets wat overdag gebeurt, wanneer het licht minder goed is om te fotograferen. De moeilijkheid ligt hier in het ontdekken van het potentieel van een bepaald landschap, want op dat moment zie je het meestal niet onder de beste weers- en lichtomstandigheden. Persoonlijk vind ik dit nog steeds het moeilijkste gedeelte, want al vaker ben ik hoekjes voorbij gegaan die achteraf gezien, onder de juiste omstandigheden, toch een mooi plaatje konden opleveren.

Nikon D600, 31mm, f/13, 1/25 s, ISO-100, LEE 0.6 harde grijsverloopfilter.

Deze locatie was ik eerder die winter al gaan verkennen. Hoewel de omstandigheden toen allesbehalve goed waren, leek dit landschap me onder de juiste omstandigheden wel een leuke foto op te kunnen leveren. Na stevige sneeuwval en op een mooie nevelige ochtend kon ik dit beeld vastleggen. Dergelijke omstandigheden zijn schaars en omwille van de grondige voorbereiding kon ik deze omstandigheden optimaal benutten.

Previsualiseren

Als je eenmaal een landschap hebt ontdekt of als je eindelijk een plaats gevonden hebt waar een IJsvogeltje vaak komt vissen, probeer je dan eerst een beeld te vormen van hoe de uiteindelijke foto er uit zou kunnen zien. Hoe komt het landschap het best tot zijn recht? Wat zijn de ideale omstandigheden? Welk type licht had je gewenst? Wil je een dreigende wolkenlucht of een mooie nevelige ochtend? Is het een foto voor 's morgens of komt deze beter 's avonds tot z'n recht? Neem ik een hoog of een laag standpunt? Waar en op welke afstand plaats ik de schuiltent? Door jezelf vooraf dergelijke vragen te stellen, verplicht je jezelf om na te denken over de foto nog voor je door de zoeker begint te turen. Bij landschappen kan je ook de compositie al volledig uitwerken. Bij sommige foto's duid ik aan waar de poten van het statief moeten staan en hou ik bij welke brandpuntsafstand ik op de zoomlens ingesteld had. Tenslotte kan het ook handig zijn om een referentiefoto te maken, die je achteraf opnieuw kunt bekijken. Tegenwoordig kan je bovendien in je beeldbewerkingsoftware je favoriete plekje's bijhouden via GPS coördinaten. Je zou bijvoorbeeld een verzameling kunnen bijhouden van foto's die je nog moet "overdoen met goed licht".

Ideale omstandigheden

Na een grondige voorbereiding is het wachten op de ideale omstandigheden. Met wat geluk gebeurt dat nog diezelfde dag of eventueel de volgende ochtend, maar voor andere foto's moet je misschien nog wel een hele tijd wachten op die ideale omstandigheden. Hou daarom al je ideeën en concepten bij in een "log" bestand. Zo vermijd je niet alleen ideeën te vergeten, maar kan je achteraf ook inspiratie putten uit datzelfde document. Als je gebruikt maakt van online documenten (Google Docs, Dropbox, ...) dan is dat document ook te allen tijde toegankelijk.

Wanneer je eindelijk overgaat tot het fotograferen, zorg dan dat je tijdig aanwezig bent en neem de tijd om een foto te maken. Als de omstandigheden goed zijn, lijkt het immers verleidelijk om ook nog een andere foto te proberen. Toch zou het nu erg dom zijn om al te vertrekken, je hebt al zolang gewacht op dat ene beeld en misschien moeten die ochtend de beste omstandigheden nog komen of komt die vogel uiteindelijk toch nog even poseren op z'n favoriete stek. Je hebt beter één heel goede foto in de ideale omstandigheden, dan vijf doorsnee beelden!

Je zal al snel leren zien dat een goede voorbereiding loont. Je vermijdt te moeten zoeken naar een geschikt landschap of een goeie compositie op de momenten dat de omstandigheden goed zitten en je kan het licht en de sfeer optimaal benutten. Je weet waar de meeste insecten te vinden zijn of hebt al verschillende dagen dieren gelokt naar de voederplaats vlakbij je schuiltent. Bovendien haal ik ook de meeste voldoening uit foto's waar een uitvoerige voorbereiding aan vooraf gegaan is. Bestaat er immers een mooiere beloning dan die foto te kunnen maken waar je al zoveel tijd en energie in gestopt hebt? Je start met een idee en een voorstelling van hoe de foto er moet uitzien. Je hebt vaak al meerdere pogingen achter de rug wanneer de omstandigheden niet meewerkten. Wanneer dan eindelijk het moment aangebroken is waarop je dat idee kan omzetten in een foto, dan is dat toch vaak een gevoel van pure euforie? Lukt het fotografisch niet meteen, vergeet dan niet om

gewoon te genieten van de ochtendsfeer of de intense natuurbeleving om, verscholen in een schuiltent, een vogel- of diersoort van zo dichtbij te kunnen observeren.

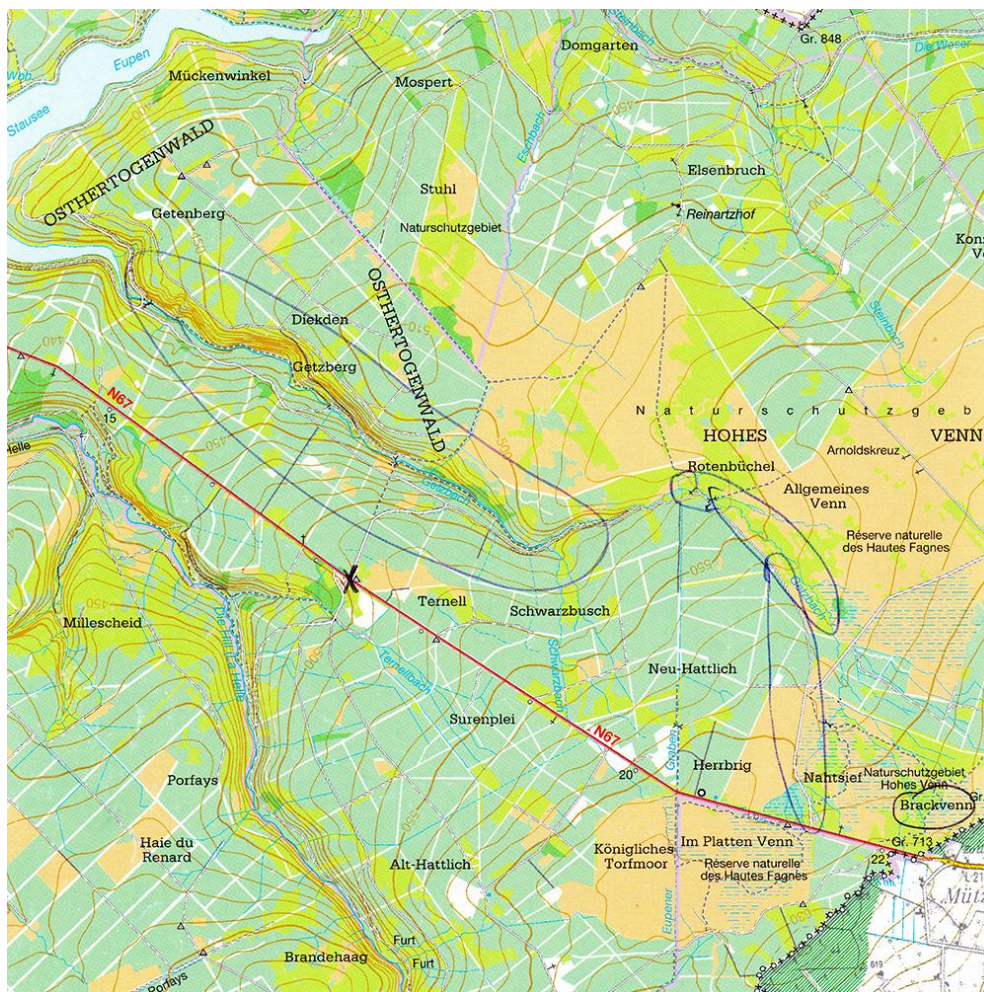
Tools

Voor het voorbereiden bestaan er een aantal handige tools die het leven van de fotograaf er een stuk gemakkelijker op maken.

Kaarten

Wanneer je nieuwe gebieden gaat verkennen, dan komt een goede kaart zeker van pas. Bij voorkeur ga je op zoek naar een topografische kaart op schaal 1/50000 of 1/25000. Voor België bestaat er een topografische atlas van het NGI met alle stafkaarten van België. Aan de hand van deze kaarten kan je vooraf al een goed beeld vormen van de locatie. De kaart helpt je om verschillende types bos, meren, rivieren, waterlopen en vennetjes te ontdekken. Je herkent heideterreinen of zandvlaktes en vindt wandelpaden en wegels die je misschien anders voorbij zou gaan. Hoogtelijnen geven je een indruk van het reliëf en van waar je mooie uitzichten kan vinden. Bovendien is het een uitstekende manier om ter plaatse te navigeren.

Zo'n kaart of atlas is een echt werkdocument: je kunt er interessante plaatsjes en biotopen op aanduiden en met pijltjes de richting aangeven waarin je fotografeert.

Op een topografische kaart kan je tal van informatie over het landschap aflezen. Hoogtelijnen geven het reliëf weer en via allerlei kleuren en iconen kan je achterhalen hoe het biotoop eruit zal zien.

Kompas

Net als een goeie kaart komt ook een kompas van pas bij het voorbereiden. Wanneer je een leuke onderwerp gevonden hebt, dan kan je met een kompas meteen bepalen waar de zon zal opkomen en ondergaan. Zo krijg je een idee van hoe het licht zich gedraagt en welk type licht je mag verwachten. Bovendien kan je ook inschatten of het licht bij zonsop- of ondergang niet geblokkeerd wordt door een bos of heuvel. Hou tevens ook rekening met de periode van het jaar, wanneer de zon noordelijker of zuidelijker op- of ondergaat.

Internet

Wie kan zich tegenwoordig nog een leven zonder internet voorstellen? Vandaag de dag zijn we er bijna 24u op 24u mee verbonden. Ook bij het voorbereiden komt het internet handig van pas. Weersites laten je toe om voorspellingen te maken betreffende licht- en weersomstandigheden en via online kaarten en voorbeeldfoto's kan je tegenwoordig al virtueel rondwandelen in een bepaald gebied.

Een overzicht van een aantal handige websites:

KMI (www.meteo.be): website van het Koninklijk Meteorologisch instituut van België. Via deze website kan je de actuele weerswaarnemingen en verwachtingen raadplegen.

Buienradar (www.buienradar.be): actuele buienradar voor België, Nederland en Europa met satellietbeelden en voorspellingen. Ook beschikbaar als mobiele app (zie verder).

Windfinder (www.windfinder.com): handige website voor het voorspellen van de windkracht en windrichting. Deze website werd eigenlijk ontwikkeld voor de surfsport, maar kan ook voor de fotograaf erg handig zijn. Je kan windvoorspellingen per uur raadplegen en zo inschatten of het een rustige (macro)ochtend wordt met misschien wat kans op nevel, mist of dauwdruppels.

Accuweather (www.accuweather.com): weersite voor de hele wereld met voorspellingen per uur. Je doet er goed aan meerdere weersites te raadplegen om een correcte inschatting te kunnen maken van het weer.

Getijden (www.vlaamsehydrografie.be): op deze website kan je o.a. de getijdentabellen downloaden van Nieuwpoort, Oostende en Zeebrugge; niet onbelangrijk als je aan de kust gaat fotograferen. Ook op de eerder besproken website van het KMI vind je informatie over de getijden.

Kaarten (maps.google.be- www.panoramio.com): via Google maps en Google earth kan je een gebied vooraf virtueel gaan verkennen en via streetview en foto's op Panoramio kan je al een idee vormen van wat je van de locatie mag verwachten.

Windstatistieken

Bericht

Voorspelling

Superforecast

Webcams

Kaarten

Laatste update: 10:48 lokale tijd

☼ Toon nachtelijke uren

Lokale datum

Lokale tijd

Windrichting

Windsnelheid (kts)

Windvlagen (kts)

Wolkendeck

Relatieve vochtigheid (%)

Type neerslag

Neerslag (mm/h)

Luchtdruk (hPa)

Luchttemperatuur (°C)

Voelt als (°C)

Zondag, feb 17

07h08h09h10h11h12h13h14h15h16h17h18h19h20h21h

↖↖↖↖↖↖↖↖↖↖↖↖↖↖↖↖

243345555545667889

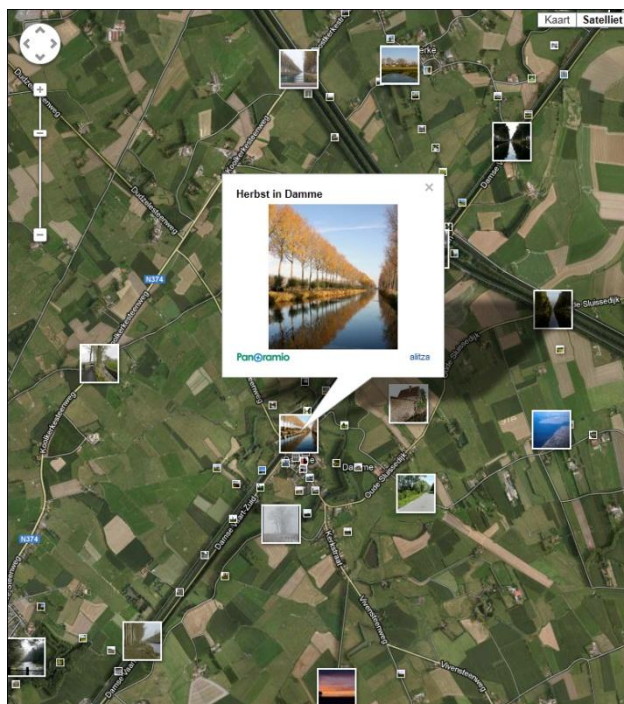
3433566665567889

25°25°25°25°25°25°25°25°25°25°25°25°25°25°25°25°

97989897979797979797979797979797

0.0

Windfinder.com laat je toe om windvoorspellingen te raadplegen. Handig voor het bepalen van rustig en windstil weer met kans op nevel, mist of dauw. Ook bij macrofotografie en voor het fotograferen van reflecties is wind belangrijk.

Op *panoramio.com* kan je op basis van Google maps tal van voorbeeldfoto's bekijken van een bepaalde locatie. Zo krijg je al een idee van wat je landschappelijk mag verwachten.

Apps

Naast het internet zijn ook SmartPhones & tablets tegenwoordig erg populair bij fotografen. Voor deze toestellen bestaan er tal van applicaties die kunnen helpen bij de voorbereiding van een fotoshoot.

Canon EOS 5D Mark II, Sigma 150mm macro, f/2.8, 1/40 s, ISO-400

Canon EOS 40D, Sigma 150mm macro, f/6.3, 1/60 s, ISO-400

Een windstille en koele ochtend is perfect voor het fotograferen van insecten, bedekt met dauwdruppels. Met behulp van weersites en mobiele apps kan je dergelijke omstandigheden leren voorspellen.

We overlopen een aantal handige mobiele applicaties:

TPE (The photographer's ephemeris): deze handige tool is beschikbaar op zowel iPad, iPhone en Android, als desktop applicatie. De app laat je toe om, waar ook ter wereld, op basis van Google maps te voorspellen waar de zon zal opkomen en ondergaan en hoe die op het landschap zal vallen. De applicatie houdt tevens rekening met de periode van het jaar en de hoogteligging. Daarnaast kan je ook efemeriden, maanfasen, kompas, schaduwlengthen, enz. raadplegen. Een niet te missen applicatie voor elke landschapsfotograaf.

WeatherPro HD: een zeer complete en vrij accurate weerapplicatie. Naast weersvoorspellingen om de drie uur kan je op deze app ook radar- en satellietbeelden raadplegen.

AeroPlus: deze app voor piloten kan ook gebruikt worden door fotografen. De applicatie geeft je gedetailleerde weersvoorspellingen van de luchthavens bij jou in de buurt. Je kan o.a. het dauwpunt en de luchttemperatuur raadplegen, handig voor het voorspellen van mist. Hoe dichter het dauwpunt in de buurt van de luchttemperatuur komt, hoe hoger de luchtvochtigheid en de kans op dauw en mist. Als het dauwpunt onder het vriespunt ligt dan krijg je rijp.

Marine Tides Planner: als je vaak aan de kust fotografeert dan is dit ongetwijfeld een handige applicatie voor jou. Voor meer dan 5000 locaties over de hele wereld kan je opvragen wanneer het

hoog- of laagtij is. Met behulp van een getijdengrafiek kan je tevens de waterstand op een bepaald moment nagaan.

MoonPhase: handige app om de maancyclus na te gaan. Maanstanden kunnen bijvoorbeeld belangrijk zijn bij het fotograferen van startrails of het Noorderlicht.

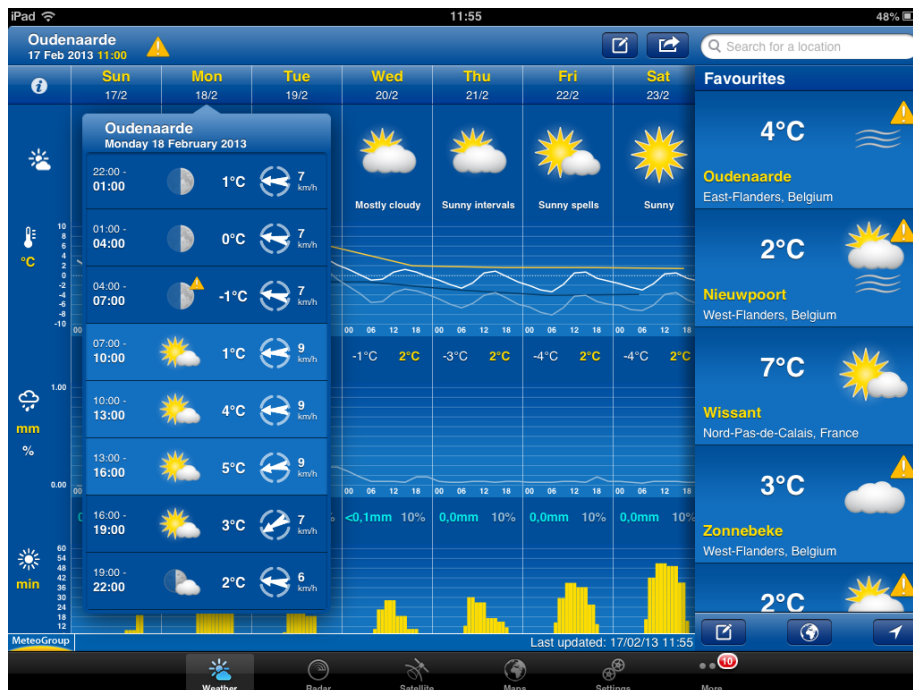
Windfinder: de eerder besproken website voor windvoorspellingen gebundeld in een handige app.

Buienradar: ook buienradar heeft een app ontwikkeld voor SmartPhones en tablets.

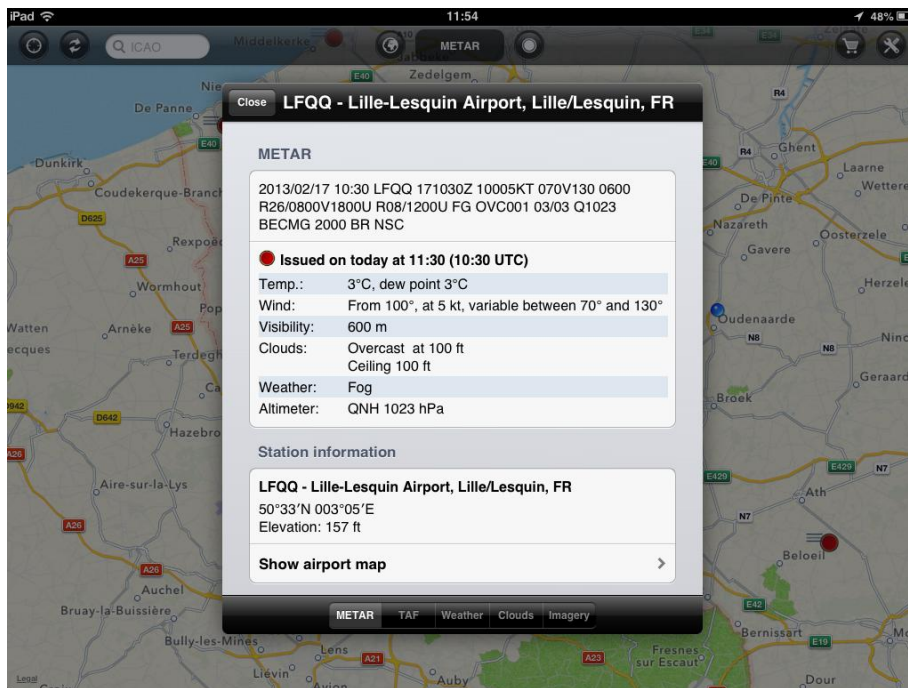
Sunrise Sunset: een eenvoudige applicatie die je toelaat om waar ook ter wereld, zonsop- en zonsondergang te bepalen.

Golden Hour: naast tijden voor zonsop- en ondergang vertelt deze app je ook wanneer het gouden uur of het blauwe uur aanbreekt of wanneer de zon op haar hoogste positie staat.

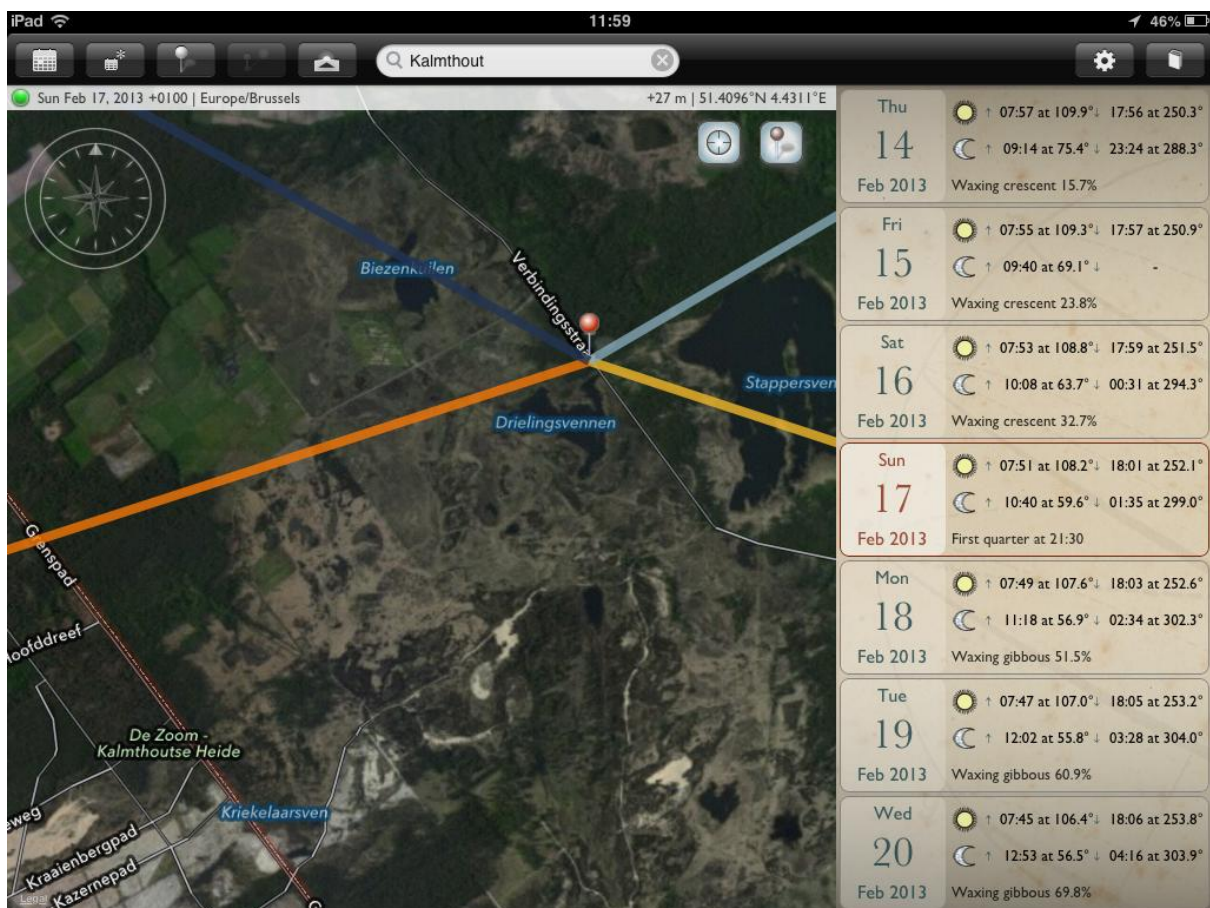
Naast al deze voorbeelden zijn ook een kompas, Google Earth, Panoramio, AccuWeather en verschillende andere weerapplicaties als mobiele applicatie verkrijgbaar.

WeatherPro HD op iPad. Een vrij accurate weerapplicatie die je o.a. toelaat om voorspellingen om de 3u te bekijken.

AeroPlus op iPad laat je naast weersvoorspellingen ook toe om voorspellingen te doen voor dauw, mist en rijp.

TPE voor iPad. Via deze mobiele applicatie kan je bepalen waar de zon zal opkomen en waar ze zal ondergaan zonder zelf ter plaatse te moeten gaan.

Reizen & fotografie

Voor wie vaak op reis gaat en dit wil combineren met fotografie gelden eigenlijk dezelfde tips. Ga vooraf op zoek naar een goeie topografische kaart en doe de nodige voorbereiding via internet. Eenmaal ter plaatse, gun jezelf de nodige tijd om een locatie te leren kennen. Probeer je toe te leggen op enkele gebieden en vermijd elke dag op een nieuwe locatie te komen. Door meerdere dagen in hetzelfde gebied te verblijven, krijg je de kans om dat gebied en haar fauna en flora te leren kennen. Je leert welke landschappen kunnen werken onder bepaalde omstandigheden, waar bepaalde diersoorten voorkomen en weet hoe het licht zich zal gedragen gedurende de dag. Bovendien kan je gunstige situaties afwachten en fotograferen onder verschillende licht- en weersomstandigheden.

Cases

Canon EOS 5D, 73mm, f/14, 1/160 s, ISO-200, LEE 0.9 zachte grijsverloopfilter.

Deze locatie in Dorset in het Verenigd Koninkrijk was ik vooraf gaan verkennen. Zo had ik uitgezocht welke heuvel bij zonsopkomst het beste uitzicht gaf. Ik had me daarbij de ruïnes van Corfe Castle voorgesteld in mooi ochtendlicht, gehuld in nevel en mist. Vervolgens was het wachten op de ideale omstandigheden. Op een bepaalde regenachtige nacht was het 's morgens plots helemaal opgeklaard en sterk afgekoeld: de ideale omstandigheden voor mistvorming. Dit was het moment waarop ik had gewacht. Nog ruim voor zonsopgang stond ik al klaar op mijn uitgezochte plaats, de camera op het statief gemonteerd en de afstandbediening in de aanslag; wachtend op het eerste licht.

Canon EOS 5D Mark II, 32mm, f/13, 1.6 s, ISO-100, LEE 0.9 zachte grijsverloopfilter.

In oktober 2010 verbleef ik een 4-tal dagen in de buurt van Glenn Etive in Schotland. Ik wou deze berg absoluut op de foto, maar het weer werkte jammer genoeg niet mee. Op drie van de vier dagen regende het de ganse dag, maar toch was ik deze locatie gaan verkennen. Hoewel ik op dat moment door de lage bewolking de berg helemaal niet kon zien staan, had ik dit riviertje als voorgrond uitgezocht. Bijna drie dagen heb ik al wachtend in de wagen doorgebracht om uiteindelijk op de vierde dag de foto waarop ik uit was te kunnen maken.

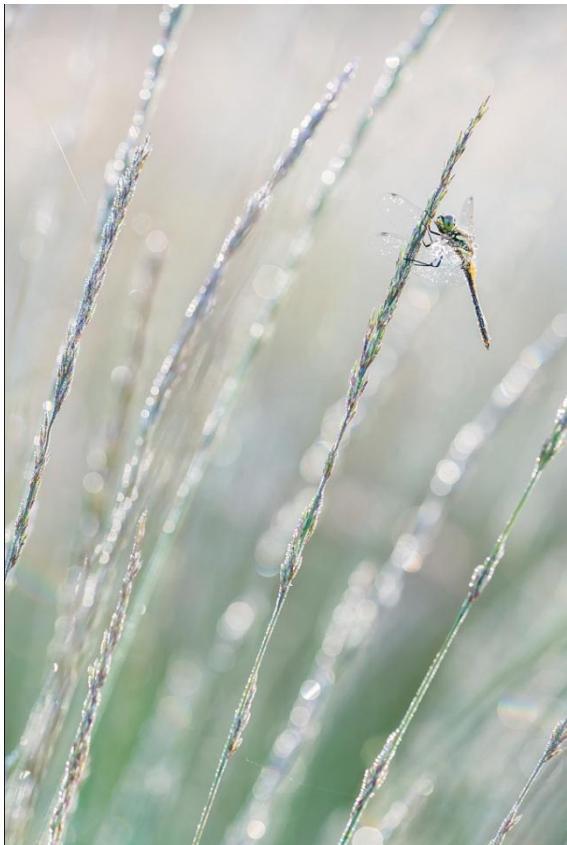
Canon EOS 40D, 400mm, f/6.3, 1/200 s, ISO-500

Tijdens het voorbereidende werk viel het me op dat deze onderwaterstaande akker allerlei steltlopers aantrok die er naar voedsel zochten op hun trektocht naar het noorden. Een unieke kans om deze vogels te fotograferen. Vooraf was ik de locatie gaan verkennen, zodat ik goed wist waar de zon zou opkomen en waar ik mezelf kon verbergen. Verborgen onder een aantal camouflagenetten ben ik vervolgens enkele ochtenden aan de oever gaan liggen om deze vogels te fotograferen. Het leverde niet alleen enkele mooie plaatjes op, maar vooral ook een zeer unieke en intense natuurbeleving, toen deze Groenpootruiter bijna op mijn hoofd kwam zitten.

*Canon EOS 5D Mark II, 24mm, f/13, 0.6 s, ISO-100.
Lee 0.6 harde grijsverloopfilter.*

Voor dit beeld uit het natuurreservaat de Langemeersen in Oudenaarde waren zes pogingen nodig vooraleer ik de omstandigheden kreeg die ik had "geprevisualiseerd". Doordat bomen kort na zonsopgang het licht blokkeerden, was het moment dat er licht viel op de voorgrond, erg kort. Ook de mist werkte niet altijd mee en bovendien waren er mooie wolken nodig om het blauwe gat boven de bomen in te vullen.

Nikon D800E, 150mm, f/5.6, 1/200 s, ISO-400

Vooraf was ik een aantal vennen op de Kalmthoutse Heide gaan verkennen op zoek naar mooie aantallen Zwarte heidelibellen. Boven dit stuk, beschermd voor de wind, vlogen er vele tientallen. De kans was dus erg groot dat ik er de volgende ochtend een aantal zou vinden, bedekt met dauwdruppels en immobiel omdat ze nog volledig afgekoeld waren.

Conclusie

Dit hele hoofdstuk kan samengevat worden in een praktisch stappenplan:

1. Voorbereidende planning via internet, topografische atlas & kaarten, apps, enz.
2. De omgeving gaan verkennen en op je laten inwerken.
3. Het onderwerp benaderen. Vraag je af wat je aandacht trok?
4. Visualiseer de foto in je hoofd.
5. Bepaal het type licht, omstandigheden en tijdstip, waarbij de foto het best to z'n recht komt.
6. Werk eventueel de compositie uit.
7. Noteer het onderwerp, locatie en concept.
8. Wacht tenslotte de ideale omstandigheden af.

Het spreekt voor zich dat niet elke fotograaf dit stappenplan even uitgebreid kan doorlopen, niet iedereen is immers in staat om vooraf een ganse dag te spenderen aan het verkennen van een locatie. Toch kan tegenwoordig een heleboel voorbereiding gebeuren vanuit de luie zetel. Kaarten raadplegen, het weer en efemeriden controleren en voorbeeldfoto's bekijken, kan iedereen. Vul dit aan met een aantal handige apps en ik ben ervan overtuigd dat je kans op een succesvol resultaat enorm zal stijgen. Onthoud dus vooral dat je geluk ook steeds deels afdwingt.